

ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ПРИ ВИВЧЕННІ СЛОВОТВОРУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У викладацькій практиці облік знань є дійовим засобом стимулювання пізнавальної діяльності студентів, виховання почуття відповідальності за результати навчальної праці. Очевидна і навчальна функція обліку, який сприяє поглибленню знань студентів, корекції помилок, повторенню, запам'ятовуванню матеріалу.

Перевірка, облік знань — це й засіб удосконалення змісту й методики викладання (викладач вносить певні зміни в навчальний процес, організовує повторення погано засвоєного матеріалу, користується новими методичними прийомами, пропонує студентам індивідуальні завдання).

На основі обліку здійснюється аналіз успішності, який дає можливість організувати методичну допомогу викладачам, поліпшити систему їхньої підготовки, удосконалити навчальні програми, підручники, наочні посібники.

Досягнуто значних успіхів у раціональному застосуванні форм і методів перевірки знань, однак сукупність «традиційних» методів перевірки все-таки повністю не збагачує зростаючі вимоги.

Серед недоліків зазначених методів перевірки є недостатність частоти перевірки, через що частина студентів послабляє навчальну діяльність, працює нерегулярно, своєчасно не виявляються й не виправляються їхні помилки.

Обмеженість зворотного зв'язку, низький рівень об'єктивності, трудомісткість, нераціональне використання навчального часу в процесі перевірки особливо відчутні при викладанні гуманітарних предметів, зокрема мови. Актуальність цих проблем стимулює пошуки ефективніших шляхів перевірки знань студентів. Такими, на нашу думку, можуть бути тести успішності.

На заняттях з мови за допомогою тестів можна перевірити уміння аргументувати, самостійно мислити, працювати з літературою, міру оволодіння поняттями, термінами тощо.

Отже, тести успішності оптимізують навчання. На підтвердження цієї думки була проведена експериментальна робота по застосуванню тестів у розділі «Словотвір» сучасної української мови.

Тести передбачають і стимулюють регулярну ґрунтовну підготовку студентів до занять. Практика довела, що їх можна застосувати у ході поточної, періодичної, тематичної, підсумкової перевірки знань. Вони сприяють підвищенню надійності, об'єктивності оцінювання і є одним із найбільш економних засобів перевірки.

На першому етапі розгляду теми «Словотвір» студентам була запропонована значна кількість завдань, які базуються на запитаннях з вибірковою системою відповідей.

З'ясуйте, яким способом утворені наведені слова.

Безлюдний, перелісок, заварний, попрацювати, памолодь, сучасний, торгуватися, насип, всюдихід, намордник, бронхіт, обстріл, жито.

Відповіді: 1) суфіксальним; 2) префіксальним; 3) префіксально-суфіксальним; 4) безафіксним; 5) основоскладанням.

Установіть значення суфіксів у наведених словах.

Землянка, вихователь, льотчик, історик, загадка, будівник, передатчик, учитель, вишник, ягідка, словник, костюмчик, парканчик, пілка, глушитель, заочник, малинник, артистка, кінчик.

Відповіді: 1 — суфікс -К-: а) значення здрібності; б) абстрактна дія; в) жіноча стаття; г) конкретний предмет; 2 — суфікс -НИК- (-ИК-): а) збірність; б) дійова особа (діяч); в) предмет; 3 — суфікс -ТЕЛЬ-: а) дійова особа (діяч); б) предмет; 4 — суфікс -ЧИК-: а) дійова особа (діяч); б) значення здрібності та пестливості; в) конкретний предмет.

Добре знаючи прогалини у знаннях студентів, для поглибленої перевірки до тестів у відповіді включали типові помилки.

Яким способом утворені слова сьогодні, утридорога, запанібрата, вищевказаний, перекотиполе?

Відповіді: 1. Лексико-семантичним.

2. Лексико-синтаксичним.

3. Основоскладанням.

Пасивні діеприкетники творяться від а) основи теперішнього часу дієслова; б) основи інфінітива неперехідних дієслів докананого виду; в) основи інфінітива перехідних дієслів.

В експериментальній роботі були піддані апробації багатоваріантні запитання з слабкою контрастністю: у серію були вміщені не помилкові, а неточні, неповні відповіді. Наприклад:

Дієслова творяться морфологічним способом від а) дієслівних основ; б) іменних основ; в) дієслівних основ, іменних, від інших частих мови.

Активні дієприкметники минулого часу утворюються від а) основи інфінітива дієслів; б) неперехідних дієслів доконаного виду; б) основи інфінітива неперехідних дієслів доконаного виду.

Подібні запитання відкривають широкі можливості для перевірки важливих деталей, уточнення формулювань.

За формою подачі були розроблені вибіркові відповіді не тільки вербальні, а й невербальні (числові, символічні, графічні, схемні, мішані).

Виберіть слова, будова яких відповідає поданим морфемним схемам.



Розробити, ледве, потроху, засіяний, гордість, намальований, нездоланний, біліше, потроїти, вдвічі, загадка, незліченний, синіти.

Визначте кількість морфем у словах.

Навздогін, повідписувати, порозкиданий, якнайглибший, навперейми, перепідготовка, знеособнення.

Відповіді: а) 4; б) 5; в) 6.

Як засвідчив експеримент, ефективними є здвоєні запитання, які вимагають від студента не тільки вибору однієї з поданих відповідей, а й обґрунтування правильності свого вибору. У результаті встановлюються зв'язки між судженнями, поняттями, явищами як один з критеріїв рівня осмислення й засвоєння навчального матеріалу.

У методичній літературі рекомендуються, як правило, тести з вибірковими відповідями. Зважаючи на позитивні сторони, зазначимо і їх недоліки: значний ступінь мимовільного запам'ятовування помилкових відповідей, незначна роль у розвитку писемного мовлення студентів, неможливість застосування для завдань дослідницького характеру, складних питань навчальних курсів, де треба проконтролювати систему розумових або практичних операцій.

Для уникнення цих недоліків ми намагались охопити комплексно цілу систему різних текстових завдань.

Студентам були запропоновані групи тестових завдань, які потребують конструювання відповідей:

1. Завдання у вигляді питальних або стверджувальних речень, зміст яких вимагає короткої й точної відповіді.

Як перекладається з латині термін **деривація**?

Назвіть основні одиниці словотворчої системи української мови.

Яка основа називається твірною?

2. Завдання, в яких треба заповнити пропуски. Наприклад:

Словотвір — це розділ мовознавчої науки, який вивчає...

Сукупність різнокореневих слів, що мають епільні афікси, становлять...

Виконуючи подібні завдання, студенти позбавлені необхідності довгих письмових пояснень. Коротка відповідь повинна збігатися з еталонною; формулювання її є самостійним.

Серед текстів з конструйованими відповідями дібрані тести на доповнення, тести на використання аналогії, тести на заміну елементів відповіді.

Розглянемо кожен з цих видів.

Запитання тестів на доповнення будувались у вигляді речень з пропущеними буквами, словами, виразами. Пропуски позначались крапками. За допомогою подібних тестів можна перевірити ступінь засвоєння студентами певних понять, означень, назв тощо.

До неморфологічних способів творення нових слів належать...

Сукупність слів одного кореня складає...

Систему й структуру словотвору мови на певному етапі її розвитку вивчає...

До тесту виготовляється ключ з правильними відповідями, які порівнюють з відповідями студентів.

Різновидом тестів на доповнення є тести на використання аналогії. Наприклад:

1. Стрункий — стрункіший — найстрункіший;

солодкий —

глибокий —

дорогий —

високий

хороший —

великий —

2. Від наведених іменників утворіть присвійні прикметники, поставте їх у називному відмінку жіночого роду.

Зразок: Ольга — Ольжин, свекруха — свекрушина.

Кобзар, пісняр, Вутанька, ювіляр, невістка, рибалка, Зінька, Івга, Чіпка, Сашко, Мирослав, Мирослава, Ігор, Лукаш, Микита, Джеря, Кайдаш, Боруля, Костя, Кость.

Запропоновані студентам тести на заміну елементів відповіді полягають у відшукуванні помилки, у зміні характеру виразу згідно із зазначеними умовами.

Знайдіть помилку у твердженні: «Непродуктивними префіксами в сучасній українській мові є префікси па-, пра-, пре-, су-, най-, уз-».

Дієприслівники недоконаного виду утворюються від основи інфінітива за допомогою суфіксів -учи, -ючи, -ачи, -ячи.

Апробація розроблених тестових завдань дає можливість стверджувати, що найбільш доцільними є тести з конструйованими відповідями.

Для поглибленої перевірки знань, умінь, навичок були розроблені тестові завдання чотирьох груп (за дидактичною метою).

Фактологічні тести краще застосовувати для відтворення окремого факту, події, явища. Наприклад:

Назвіть науковців, які працюють в галузі українського словотвору.

Назвіть авторку «Українсько-російського словотворчого словника», що вийшов друком у Києві 1985 року.

Для визначення теоретичних положень, правил, понять використовуються понятійні тести.

Що таке словотворчі афікси?

У чому суть контамінаційного чи телескопічного способу словотворення?

Для встановлення найважливіших зв'язків між явищами, поняттями застосовуються причинно-наслідкові тестові завдання.

Чому словотвір треба вважати окремим розділом мовознавства?

У чому суть морфемного й словотворчого аналізів?

Перехідною формою завдань між традиційними методами перевірки й тестами є рефлексивні запитання й мікротвори.*

Для виявлення особистих вражень, оцінок явищ, самостійних висновків, зіставлень з вимогою вмотивування відповіді пропонуються рефлексивні тести.

У наведених словах визначте основу; обґрунтуйте.

Велика справа, будинок справа; мої брати, брати до уваги; мати дозвіл, рідна мати; добре життя, добре зробила; по новому мосту, по-новому жити; в трьох вікнах, говорити в трьох.

Назвіть складні сполучники, написання яких разом було для вас «відкриттям». Запам'ятайте їх, складіть з ними чотири—п'ять речень.

Окремою групою були запропоновані мікротвори, що передбачають короткий виклад думок за даною темою. Це допомагає

* Тестова перевірка знань учнів. — К., Радянська школа, 1973. — С. 46.

виявити не тільки рівень засвоєння навчального матеріалу, а й грамотність, уміння володіти писемною мовою. Мікротвори обсягом 1—1,5 сторінки розраховуються на 20 хвилин.

Застосування «нетрадиційних» тестових завдань вимагає вступного інструктажа викладача (повідомлення про мету тестів, наведення прикладів виконання завдань, вимоги до відповідей тощо).

Найбільш ефективними, на нашу думку, є градуальні тести, завдання яких розміщується за наростаючою складністю.

Результати експерименту дають підстави вважати, що спроби застосування тестів успішності на заняттях з мови виявились досить вдалим. Однак ми виходимо з того, що тестові завдання — лише один з методів обліку, який аж ніяк не усуває й не замінює інших методів перевірки знань, умінь і навичок і актуальним є раціональне поєднання тестових і традиційних методів обліку успішності, що сприятиме оптимізації системи обліку знань студентів, більшій її динамічності, об'єктивності, меншій трудомісткості.